

MLJ

مجله حقوق پزشکی

دوره پانزدهم، شماره پنجاه و ششم، ۱۴۰۰

Journal Homepage: <http://ijmedicalaw.ir>

مقاله پژوهشی

مسئولیت کیفری ناشی از جراحی‌های نوظهور زیبایی

حسن فکور^۱، عباس شیخ الاسلامی^{۲*}، محمود عباسی^۳

۱. گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.
 ۲. گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.
 ۳. گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.
- گروه حقوق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: سیاست تقنینی کشور ما هنوز در خصوص مشروعیت اعمال جراحی زیبایی متعارف و تبیین و تنسیق قوانین در این گستره که تا کنون برای رفع بدشکلی و یا زیباتر شدن شکل ظاهری بدن انجام می‌گرفته است، مبادرت به اتخاذ تصمیم صحیح ننموده که با چالشی به نام جراحی‌های زیبایی نامتعارف همچون تغییر در رنگ چشم، شکل چشم و گوش، لب و بینی مواجه شده که بر خلاف تقنینی و سیاست اجرایی در این زمینه بیش از پیش افزوده است. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی مسئولیت کیفری پزشکان جراح و متقاضیان جراحی‌های نوظهور زیبایی و تبیین خلاءهای موجود در این زمینه می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی تهیه شده و جمع‌آوری اطلاعات آن نیز با ابزار اسنادی و کتابخانه‌ای صورت گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌ها حکایت از آن دارد که پذیرش مخاطرات، عوارض مهلک و نتایج غیرعقلانی این نوع از جراحی‌ها موازنه ضرورت را به طور کلی برهم زده است به گونه‌ای که با ابزار فقهی، حقوقی و اخلاقی دیگر نمی‌توان وجه مشروعیت برای این گونه اعمال قابل شد.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

نتیجه‌گیری: با توجه به عدم وجود قوانین مدون در این راستا از لابه‌لای قوانین کیفری و انتظامی حاضر با تفسیرهای مختلف می‌توان برای پزشکان جراح که مبادرت به این‌گونه اعمال می‌نمایند بر خلاف متقاضیان آن مسئولیت کیفری قائل گردید و تعیین کیفر نمود. اما این موضوع مهم که با جسم و جان افراد در ارتباط است و فرهنگ جامعه را رو به انحطاط می‌برد می‌بایست به قید فوریت توسط مقنن مورد بررسی قرار گرفته و خلاء تقنینی موجود مرتفع گردد و قانون‌گذار به صراحت این‌گونه از اعمال جراحی زیبایی را جرم‌انگاری نموده و با تنوع منطقی کیفرها با مرتکبان آن برخورد نماید.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۷/۱۰

واژگان کلیدی:

مسئولیت کیفری

جراحی نامتعارف

مشروعیت

* نویسنده مسؤول:

عباس شیخ الاسلامی

آدرس پستی: ایران، مشهد، دانشگاه

آزاد اسلامی، واحد مشهد، گروه حقوق.

کد پستی: ۹۱۸۷۱-۴۷۵۷۸

تلفن: ۵۱-۳۲۲۱۶۰۴۵

پست الکترونیک:

dr.sheikhoslam@gmail.com

۱. مقدمه

از دیرباز تاکنون موضوع زیبایی و جوانی مدنظر بشریت بوده و با ورود این ایده به علم پزشکی جراحی و عمل‌های زیبایی را از جمله پیچیده‌ترین رشته‌های پزشکی قرار داده است. امروزه گرایش بیش از حد به جراحی پلاستیک به دنبال تغییر سبک زندگی و ارزش‌های اجتماعی چالش‌ها و معضلات عدیده‌ای پیرامون این قسم از جراحی‌ها در حوزه‌های حقوق و اخلاق پزشکی به وجود آمده است که دارای خصایصی هستند که آنها را از دایره موضوعات عام خارج ساخته و نیاز به وضع قوانین خاص دارند. در کشور ما هیچگونه ضابطه و چارچوب خاصی در چگونگی انجام جراحی‌های پلاستیک و ترمیمی تدوین نگردیده است و نظارتی بر انجام این اعمال و تعیین مرزبندی صلاحیت پزشکان وجود ندارد.

با توجه به اینکه هنوز در خصوص مشروعیت اعمال جراحی زیبایی متعارف که تاکنون انجام شده و برای رفع بدشکلی یا برای زیباتر شدن شکل ظاهری بدن انجام می‌شده اختلاف نظر میان حقوق‌دانان وجود دارد و از سوی دیگر مقنن مبادرت به قانون‌گذاری در این خصوص ننموده است ما با ظهور جراحی‌های زیبایی نامتعارف مواجه شده‌ایم که اهداف جراحی‌های زیبایی را دنبال نمی‌نمایند، بلکه صرفاً به دنبال متمایز شدن و یا همراهی با مدهای نامأنوس صورت می‌پذیرد که خلاء تقنینی و سیاست اجرایی در این گستره را بیشتر پدیدار نموده است.

شاید دیگر هیچ عقل سلیمی نظر به مشروعیت این‌گونه اعمال ندهد و حتی نتوان آن را در قالب هیچ یک از نیازهای روانی اشخاص توجیه نمود. عوارض مهلک و مخاطره‌آمیز این‌گونه اعمال و نتایج غیرعقلانی آن بر کسی پوشیده نیست و نه تنها هیچ ضرورتی نمی‌توان برای آن متصور شد بلکه از لحاظ فقهی، حقوقی و اخلاقی مورد نکوهش و مذموم می‌باشد. دیگر هیچ ادله‌ای جهت مشروعیت این اعمال و تجویز آن نمی‌توان آورد، حتی نمی‌توان آن را مرتبط با حوزه روانشناسی و جامعه‌شناسی جهت توجیه مرتبط دانست.

در دیدگاه پزشکی تجاری اهداف، ضرورت‌ها، دلالت‌ها و پیامدهای اعمال جراحی زیبایی چندان اهمیتی ندارد. در این

حوزه پزشک همچون یک کاسب ایفاء نقش می‌نماید که کالای زیبایی و به طور کلی کالای سلامت را برای کسب سود به مشتری ارائه می‌نماید. بنابراین دیگر رابطه پزشک و بیمار رابطه درمانگر و درمانخواه نیست، بلکه رابطه کاسب و مشتری است. در صورتی که مشتری گوش‌الافی و یا چشم‌گره‌ای سفارش بدهد و یا کاشت عنبیه یا بینی خوکی و یا هر چیز دیگر، تنها کافی است که هزینه‌اش را پرداخت نماید، متعاقباً پزشک مبادرت به انجام عمل مورد درخواست می‌نماید و از لحاظ او و سازمان پزشکی اتفاق نامتعارفی هم‌صورت نگرفته است.

به طور کلی، مسئولیت پزشکی، از مباحث بسیار پیچیده حقوقی است و تا زمانی که انتساب پدیده مجرمانه به پزشک احراز نگردد و به بیان دیگر ایراد صدمه و خسارت وارده به بیمار به پزشک معالج وی منتسب نگردد به هیچ وجه نمی‌توان پزشکی را به اتهام جرم تحت تعقیب قرار داد و یا او را به جبران خسارت وارده محکوم نمود (۱)؛ اما مسئولیت کیفری ناشی از جراحی‌های نوظهور زیبایی برای پزشکان، دیگر مشمول ارکان مسئولیت کیفری پزشکی که پیش از این حقوقدانان به آن پرداخته‌اند و آن را شامل: ۱- خطای پزشک، ۲- ورود ضرر، ۳- رابطه علیت فی مابین خطای پزشک و ایراد ضرر، نمی‌گردد و صرف اقدام به این‌گونه عمل‌ها از سوی پزشک می‌توان با توجه به بند ج ماده ۱۵۸ از قانون مجازات اسلامی وی را دارای مسئولیت کیفری دانست.

۲. ملاحظات اخلاقی

در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۳. مواد و روش‌ها

این مطالعه به روش توصیفی- تحلیلی به موضوع مسوولیت کیفری ناشی از جراحی‌های نوظهور زیبایی پرداخته و از مراجع عظام تقلید در این زمینه استفتاء گردیده است، علاوه بر این از روش کتابخانه‌ای و سایت‌های اینترنتی با توجه به جدید بودن موضوع استفاده شده است.

۴. یافته‌ها

محکوم می‌گردد و در صورتی که مرتکب عملی شود که نفس آن عمل دارای کیفر نمی‌باشد ولی عفت عمومی را جریحه‌دار نماید فقط به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم خواهد شد.

تبصره- زنانی که بدون حجاب شرعی در معابر و انظار عمومی ظاهر شوند به حبس از ده روز تا دو ماه و یا از پنجاه هزار تا پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم خواهند شد. چنین مستفاد می‌گردد که نمی‌توان اعمال ارتكابی در زمینه جراحی‌های زیبایی نوظهور را با ماده مذکور تطبیق داد. در این ماده در واقع مقنن تظاهر به ارتكاب فعل حرام را جرم‌انگاری نموده است و نفس عمل حرام را به کیفر مقرر قانونی وانهاده است. برخی از حقوق‌دانان بر این عقیده‌اند که:

در بحث جراحی‌های انسان که سالیان متمادی است صورت می‌گیرد، شخص علاقه‌مند به جراحی بوده و با اراده آزاد تن به جراحی می‌دهد و مسئولیت کیفری ندارد. در مورد جراحی‌های اخیر از لحاظ روانشناسی و جامعه‌شناسی افرادی که تن به این جراحی‌ها می‌دهند، دچار سرگردانی رفتاری هستند و باید به بررسی ریشه‌های این تمایلات پرداخت اما این عمل با تطبیق قانون مجازات اسلامی قابل تعقیب و کیفر نمی‌باشد؛ چرا که انسان صاحب جان و مال خویش است و استناد به ماده ۶۳۸ ق.ا.م.ا برای مجازات این اعمال جراحی سوء برداشت از ماده مذکور است، قانون در این ماده عمل حرام را مطرح می‌کند و هر عمل جراحی جرم نیست و تا زمانی که در قانون برای آن مجازات تعیین نشده باشد قابل کیفر نیست؛ لذا به نظر می‌رسد برای شخصی که به این عمل تن می‌دهد، نمی‌توان اعلام جرم کرد (۳).

استاد برجسته حقوق مرحوم بهمن کشاورز در این خصوص بر این عقیده بودند که ماده ۶۳۸ و تبصره آن قابل انطباق با موضوع نمی‌باشد چرا که این ماده تظاهر به عمل حرام را در انظار و اماکن عمومی قابل مجازات دانسته و برای کاری که عفت عمومی را جریحه‌دار می‌نماید تعیین مجازات نموده است و چشم‌گره‌ای و گوش شبیه‌اللاغ داشتن مشمول هیچ یک از این موارد نیست. با توجه به قاعده قانونی بودن جرم و مجازات و قاعده قبح عقاب بلا بیان که مورد تصریح قانون اساسی نیز

یافته‌های پژوهش نشان داد که با ابزار فقهی، حقوقی و اخلاقی دیگر نمی‌توان وجه مشروعیت برای این‌گونه از اعمال جراحی قائل گردید چرا که مخاطرات، عوارض مهلک و نتایج غیرعقلانی این نوع از جراحی‌ها موازنه ضرورت را به طور کلی برهم زده است که در ادامه مورد بررسی و مطالعه قرار می‌گیرد.

۵. بحث**۵-۱. مسئولیت کیفری متقاضیان اعمال جراحی غیرمتعارف**

اینکه متقاضیان این‌گونه اعمال جراحی از لحاظ مقررات جزایی مرتکب رفتار مجرمانه شده‌اند یا خیر؟ محل مناقشه قرار گرفته است. در این زمینه خلاء تقنینی، رویه قضایی و دکترین حقوق بسیار است، چرا که بدین بحث پرداخته نشده است و تنها برخی بر این عقیده‌اند که تغییرات در پیکره وضعیت نظام خلقتی انسان از نظر مذاهب گوناگون رد شده است و اهل سنت و مسیحیت این اقدام را حرام می‌دانند و معتقدند خلقت خدا را نباید تغییر داد و تقریباً به نظر تمام ادیان این نوع عمل‌ها امری ممنوع است. برخی بر این عقیده‌اند که این اعمال مجرمانه وفق ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی جرم تلقی و قابل اعمال مجازات بر متقاضی و پزشک جراح می‌باشد. چرا که هم فردی که تقاضای انجام این‌گونه عمل‌های جراحی مجرمانه را دارد و هم پزشکی که راه را برای تحقق این عمل‌ها تسهیل کرده و اسباب ارتكاب جرم را فراهم می‌کند، مجازات خواهند شد و انجام این‌گونه عمل‌ها را باعث جریحه‌دار شدن عفت عمومی دانسته‌اند و افرادی که گرفتار وسواس شده‌اند و تصمیم به عمل جراحی و تغییراتی در ظاهر خود دارند باید به دادگاه صالحه که دادگاه خانواده است مراجعه کنند و دادخواست ارائه دهند و بعد با مجوز دادگاه به این امر مبادرت ورزند (۲). با امعان نظر در ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی که بیان می‌دارد: «هرکس علناً در انظار و اماکن عمومی و معابر تظاهر به عمل حرامی نماید، علاوه بر کیفر عمل به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا (۷۴) ضربه شلاق

هست تا زمانی که داشتن گوش آن چنانی و چشم این چنینی جرم‌انگاری نشده است و در متن قانون مشخصی به تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان نرسیده باشد نمی‌توان کسی را بابت این موضوع مجازات کرد و طبیعی است که جرم محسوب نمی‌شود (۴). با توجه به مطالب معروض و اصول حاکم بر قوانین جزایی همچون اصل قانونی بودن جرم، اصل ۳۶، ۳۷ قانون اساسی، تفسیر مضیق قوانین و تفسیر به نفع متهم به نظر می‌رسد متقاضی این قبیل اعمال صرف‌نظر از غیراخلاقی و مذموم بودن آن و بنا بر صراحت ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مبنی بر اینکه «هر رفتاری اعم از فعل و ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود»، قابل مجازات نباشند. بر مبنای اصول مذکور و قاعده قبح عقاب بلا بیان هیچ رفتاری جرم نیست و هیچ مجازاتی قابل اجرا نیست مگر آن که پیش از ارتکاب آن رفتار مقنن به عنوان نماینده هیئت حاکم ارتکاب آن رفتار را ممنوع اعلام و مرتکب آن را مستوجب کیفر شناخته باشد به این معنا که تنها مقنن است که صلاحیت خلق جرم و مجازات را دارد و تنها مقنن است که می‌تواند آیین دادرسی و مرجع صالح به رسیدگی و نحوه اجرای کیفر را معین نماید. به همین دلیل ارتکاب هر رفتاری ولو بر خلاف اخلاق و مذهب یا مضر به نظم عمومی مادام که از ناحیه مقنن ممنوع اعلام نشده به حکم اصل اباحه، از حیث عقاب کیفری مباح است و با فقدان نص قانونی و سکوت قانونی قاضی در مواجهه با آن مکلف به صدور حکم بر براءت و بی‌گناهی می‌باشد (۵).

۵-۲-۱. مشروعیت عمل پزشک

از جمله عناصر اصلی عمل جراحی و طبی مشروعیت آن است که در صورت فقدان آن پزشک دارای مسئولیت کیفری است. مقنن با به کارگیری عبارت «هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع...» در بند ج ماده ۱۵۸ ق.م.ا بر این امر تأکید ورزیده که عمل جراحی و طبی می‌بایست منطبق با موازین شرعی صورت پذیرد. در نتیجه چنانچه پزشک جراح پلاستیک مبادرت به انجام جراحی نوظهور زیبایی نماید که اصل عمل جراحی در صلاحیت و تخصص وی بوده و متقاضی علاوه بر رضایت وی را مبری از مسئولیت نموده باشد اما باز هم با توجه به اینکه پزشک مبادرت به عملی نموده که فاقد مشروعیت است وی همچنان دارای مسئولیت کیفری است.

قانون حدود و ثغور مشروعیت را مشخص ننموده و پزشک می‌بایست با توجه به عرف و مقررات شرعی حسب مقتضیات، وضع بیمار و سایر اوضاع و احوال مبادرت به تشخیص مشروعیت عمل خود نماید. بدیهی است که از پزشک نمی‌توان توقع داشت که آگاه به همه مقررات شرعی باشد؛ لذا کلمه مشروع را باید در مفهوم قانونی آن بکار گرفت (۷).

در فرهنگ زبان فارسی واژه مشروع بدین معناست: «موافق شرع، آنچه بر طبق احکام شرع مجاز باشد، مقابل ممنوع و

مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان نرسیده باشد نمی‌توان کسی را بابت این موضوع مجازات کرد و طبیعی است که جرم محسوب نمی‌شود (۴). با توجه به مطالب معروض و اصول حاکم بر قوانین جزایی همچون اصل قانونی بودن جرم، اصل ۳۶، ۳۷ قانون اساسی، تفسیر مضیق قوانین و تفسیر به نفع متهم به نظر می‌رسد متقاضی این قبیل اعمال صرف‌نظر از غیراخلاقی و مذموم بودن آن و بنا بر صراحت ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مبنی بر اینکه «هر رفتاری اعم از فعل و ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود»، قابل مجازات نباشند. بر مبنای اصول مذکور و قاعده قبح عقاب بلا بیان هیچ رفتاری جرم نیست و هیچ مجازاتی قابل اجرا نیست مگر آن که پیش از ارتکاب آن رفتار مقنن به عنوان نماینده هیئت حاکم ارتکاب آن رفتار را ممنوع اعلام و مرتکب آن را مستوجب کیفر شناخته باشد به این معنا که تنها مقنن است که صلاحیت خلق جرم و مجازات را دارد و تنها مقنن است که می‌تواند آیین دادرسی و مرجع صالح به رسیدگی و نحوه اجرای کیفر را معین نماید. به همین دلیل ارتکاب هر رفتاری ولو بر خلاف اخلاق و مذهب یا مضر به نظم عمومی مادام که از ناحیه مقنن ممنوع اعلام نشده به حکم اصل اباحه، از حیث عقاب کیفری مباح است و با فقدان نص قانونی و سکوت قانونی قاضی در مواجهه با آن مکلف به صدور حکم بر براءت و بی‌گناهی می‌باشد (۵).

۵-۲. مسئولیت کیفری پزشکان جراح اعمال زیبایی

نامتعارف

در خصوص متقاضیان این‌گونه اعمال، با مباحثی که مطرح گردید مشخص شد که نمی‌توان قائل به مسئولیت کیفری و اعمال مجازات بود. اما در خصوص پزشکان جراح چطور؟ آیا در این خصوص با قوانین جزایی موجود می‌توان این اعمال جراحی آنان را جرم تلقی نمود و کیفر داد؟

هر چند رئیس انجمن جراحان پلاستیک و زیبایی ایران بر این عقیده است که در فضای مجازی تبلیغات وسیعی برای

نظر فقها معاصر استفتاء گردیده است که مراجع عظام به شرح ذیل پاسخ داده‌اند:

آیت‌الله سیستانی: اگر موجب هتک شخص می‌شود حرام است. در استفتاء مجدد معظم‌له بیان داشته‌اند: ظاهر شدن به شکل گروه خاص از کفار جایز نیست همچنین کاری که موجب هتک نفس شود جایز نیست.

آیت‌الله نوری همدانی: در صورتی که مفسده داشته باشد، اشکال دارد.

آیت‌الله صافی: جراحی‌های مذکور که ضروری نبوده به جهاتی نظیر تعجیز نفس از وضو و غسل بنحو متعارف و جهات دیگر حرام می‌باشد.

آیت‌الله علوی گرگانی: هرگونه جراحی زیبایی بدون جنبه درمانی حرام است. همچنین جراحی‌هایی که موجب تشبیه قسمتی از بدن به حیوانات مختلف می‌شود نیز حرام است.

آیت‌الله فاضل لنکرانی: انجام جراحی‌های نوظهور زیبایی همچون گوش‌الاغی و چشم‌گره‌ای نیز اگر موجب لمس و نظر نامحرم نباشد اشکال ندارد.

آیت‌الله محمدگرامی: آن‌چه ضرر بر سلامت شخص نداشته باشد و نیز آرایش در برابر نامحرم نباشد اشکال ندارد.

آیت‌الله طباطبایی بروجردی: جراحی‌هایی که فاقد اغراض عقلانی است صرف پول در آنها مصداق اسراف است و لازم الاجتناب.

آیت‌الله مظاهری: عمل جراحی باید داعی عقلانی داشته باشد و به صورت متعارف انجام شود.

همانطور که ملاحظه می‌شود نظر مراجع عظام نیز متفاوت است. هرچند که اکثریت فقهای محترم نظر به حرام بودن و عدم تجویز چنین جراحی‌هایی دارند اما در عدم تجویز و حرمت آن اتفاق نظر وجود ندارد و برخی از علما مطابق شرایطی آن را جایز دانسته‌اند.

هرچند امروزه مفهوم درمان و بازیافتن توانایی‌های انسانی از مقوله جسم فراتر رفته و روان انسان را شامل می‌شود و از این رو، به نظر نمی‌رسد اعمال جراحی زیبایی که به منظور حفظ تعادل روحی و بهبود روانی فرد صورت می‌گیرد و گاه نوعی درمان محسوب می‌شود خلاف شرع نباشد (۱۱). اما در

نامشروع» (۸). فقهای اسلامی نیز هرگونه عمل مطابق با شریعت اسلام را مشروع می‌نامند (۹). این واژه به کرات در آثار فقها مورد استفاده قرار گرفته است و منظور همان تعریف فوق است به عنوان مثال، صاحب جواهر بر این عقیده‌اند که: «در حقوق اسلام رضایت بیمار به معالج شرط اساسی برای مشروعیت معالجه است و طیب در صورت عدم اخذ رضایت بیمار یا اولیاء وی ضامن می‌باشد» (۱۰).

همچنین در قانون اساسی عبارات مشابه این واژه مورد استفاده قرار گرفته است. اصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بیان می‌دارد:

«کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر به عهده فقهای شورای نگهبان است». مرجع تشخیص شرعی بودن اعمال طبی و جراحی کیست؟

می‌توان با تأکید بر اصل ۹۶ قانون اساسی کشور که تشخیص انطباق یا عدم انطباق قوانین و مقررات با موازین شرعی را بر عهده اکثریت فقهای شورای نگهبان نهاده است، در مواردی که تردیدی نسبت به مشروعیت و یا عدم مشروعیت یکی از اعمال جراحی پلاستیک داریم، تشخیص موضوع را به فقهای این شورا محول نماییم که در عمل نیز موجب ایجاد رویه‌ای واحد خواهد شد (۱). همچنین می‌توان با توجه به این که مسئله تشخیص مشروعیت اعمال پزشکی نیازمند وجود اشخاصی از این حوزه دارد تا نسبت به در نظر گرفتن واقعیت‌های حوزه پزشکی به تشخیص این امر پرداخته شود، تشخیص این مشروعیت را بر عهده هیئتی مرکب از اعضای سازمان نظام پزشکی و فقهای مورد تأیید رئیس قوه قضائیه جهت این موضوع نهاد که البته این امر نیاز به ساز و کار تقنینی دارد.

در خصوص انجام جراحی‌های نوظهور زیبایی این سؤال مطرح است که آیا انجام این‌گونه اعمال با توجه به عدم وجود ضرورت حیاتی و عینی و اغراض عقلانی شرعی است؟ در این خصوص با طرح سوالی مبنی بر اینکه آیا انجام جراحی‌های نوظهور زیبایی همچون گوش‌الاغی و چشم‌گره‌ای جایز است؟

جراحی را تجویز می‌نماید، با انجام آزمایشات لازم پاراکلینیکی و رادیوگرافی از قفسه سینه برای ملاحظه وضع تنفس بیمار و مشاوره با متخصص قلب و اخذ نوار الکترواردیوگرافی و آزمایشات تخصصی دیگر، او را آماده جراحی نماید و چنانچه عمل جراحی برای بیمار بلامانع بود بایستی وی را به متخصص بیهوشی معرفی نماید و جراح از هنگام شروع عمل جراحی تا وقتی که بیمارستان را ترک کند مسئول مستقیم و اصلی اوست» (۱۲) و حتی در برخی موارد پس از اتمام عمل و ترخیص از بیمارستان مسئولیت همچنان باقی است. به عنوان مثال زمانی که بیمار را نسبت به دستورات مراقبتی آگاه ننماید، دستوراتی که جزء معالجه و درمان محسوب می‌گردند و بتوان رابطه علیت را بین این دو امر احراز نمود (آسیب ناشی از این امر) پزشک دارای مسئولیت است. مهارت یک پزشک در دو عرصه علم (بهره‌مندی از دانش پزشکی) و عمل (تجربه کافی) بروز و ظهور می‌یابد (۱۲). در تبصره یک ماده ۴۹۵ ق.م.ا مقصود قانون‌گذار از «تقصیر در علم» به نظر عدم تخصص کافی در انجام عمل جراحی می‌باشد. تشخیص این حداقت و مهارت همواره کار آسانی نیست، لیکن به عنوان قاعده می‌توان گفت کسی که دوره‌های آموزشی لازم را طی نموده و در مقام آزمون نیز موفق بوده است و توانسته مجوز انجام عملیات مورد نظر پزشکی را دریافت نماید، واجد این شرایط می‌باشد، مگر این که خلاف آن در عمل ثابت گردد.

بر این اساس می‌توان بیان داشت که مهارت دو جنبه دارد، یکی داشتن مجوز قانونی انجام عملیات مورد نظر پزشک و دیگری توانایی عملی و تجربی انجام آن (۱۳)، در انجام اعمال جراحی زیبایی نامتعارف هیچ یک از موارد مذکور وجود ندارد به چنین جهت می‌توان بیان داشت هر دو گروه دارای مسئولیت مطلق می‌باشند.

۴-۲-۵. رعایت نظامات دولتی

در بند ج ماده ۱۵۸ ق.م.ا مقنن در کنار رعایت موازین فنی و علمی رعایت نظامات دولتی را جهت مبری شدن پزشک از مسئولیت لازم دانسته است؛ اما تعریفی از نظامات دولتی

خصوص جراحی‌های نامتعارف زیبایی با توجه به خصایصی همچون فقدان منفعت عقلانی و مشروعیت، تشبیه به حیوانات، همسو بودن با مدهای نامأنوس و عدم مرتفع نمودن نیازهای روحی و روانی با استناد به بند ج ماده ۱۵۸ از ق.م.ا نمی‌توان قائل به تجویز آن گردید.

۲-۲-۵. رعایت موازین پزشکی و نظامات دولتی

از جمله شرایط زوال مسئولیت کیفری پزشک که قانون‌گذار در بند ج ماده ۱۵۸ ق.م.ا اعلام داشته است رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی است، مهارت و تخصص و داشتن صلاحیت را می‌توان از مصادیق این عنوان کلی دانست.

همچنین ماده ۲۹۱ ق.م.ا در بند پ بیان می‌دارد: «جنایت در موارد زیر شبه عمدی محسوب می‌شود، هرگاه جنایت به سبب تقصیر مرتکب واقع شود، مشروط بر این که جنایت واقع شده مشمول تعریف جنایت عمدی نباشد». و مطابق تبصره ماده ۱۴۵ از قانون مذکور «تقصیر اعم از بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی است. مسامحه، غفلت، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات دولتی و مانند آنها، حسب مورد از مصادیق بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی محسوب می‌شود».

آنچه مدنظر قانون‌گذار در اعمال جراحی و طبی است رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی است. حال باید دید منظور از این امر چیست؟ و معیار تشخیص کدام است؟

۳-۲-۵. رعایت موازین فنی و علمی

به نظر منظور از رعایت موازین فنی و علمی مندرج در بند ج ماده ۱۵۸ ق.م.ا در خصوص اقدام به جراحی پلاستیک و ترمیمی این است که پزشک مکلف است از لحظه مراجعه بیمار با بهره‌گیری از توان علمی و عملی خود آنچه در مراحل مختلف تحصیل و پس از آن فراگرفته است در چارچوب موازین شناخته شده پزشکی و قواعد نظری و عملی حاکم بر موضوع به معالجه و درمان بیمار و انجام جراحی بپردازد به نحوی که اقدامات او در تضاد با استانداردهای شناخته شده پزشکی نباشد. «و در صورتی که فرضاً پس از معاینه، عمل

صورت نداده است که این امر خود می‌تواند موجب تفسیرهای مختلفی گردد.

در تعریف نظامات دولتی بیان شده است: «نظامات در یک معنی شامل تمامی مقررات و مصوباتی که از مفهوم قانون به معنای خاص (قانون عادی) خارجند می‌گردد» (۹). با امعان نظر در تعریف فوق می‌توان کلیه آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و همچنین کلیه مقررات دولتی که از سوی مقامات دارای صلاحیت وضع می‌گردد، از جمله نظامات دولتی محسوب نمود.

نظامات دولتی را می‌توان به دو دسته عام و خاص تقسیم نمود. نظامات عام که جنبه عمومی دارد و مشمول تمام افراد می‌شود مانند آیین‌نامه امور خلافی و نظامات خاص که دامنه شمول آن صاحبان حرفه‌های مختلف تخصصی را در برمی‌گیرد.

در خصوص پزشکان که مشمول نظامات خاص می‌گردند، این نظامات شامل، آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌های سازمان نظام پزشکی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مراکز علمی و درمانی است؛ بنابراین «هرگاه صاحبان مشاغل پزشکی بر خلاف نظام خاص پزشکی و دستورالعمل‌های مراکز علمی و درمانی عمل نمایند و باعث زیان مادی یا عوارض روانی یا جسمانی بیماران گردند مرتکب خطا شده‌اند» (۹).

دو نکته در اینجا ضروری است اول این که صرف رعایت کامل نظامات دولتی همیشه موجب رهایی از مسئولیت نیست و دوم این که صرف خطای پزشکی موجب تحقق مسئولیت پزشک نمی‌گردد بلکه می‌بایست بین عدم رعایت نظامات دولتی و صدمه به بیمار رابطه علیت وجود داشته باشد.

مطابق ماده ۳ آیین‌نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات پزشکی «شاغلین حرفه‌های پزشکی و وابسته، باید طبق موازین علمی، شرعی و قانونی با رعایت نظامات دولتی، صنفی و حرفه‌ای انجام وظیفه کرده و از هرگونه سهل‌انگاری در انجام وظیفه قانونی بپرهیزند».

مقنن در ماده مذکور اعمال جراحی پزشکان را منوط به رعایت موازین علمی، شرعی و قانونی با رعایت نظامات دولتی

نموده است حال آنکه انجام اعمال جراحی‌ها غیرمتعارف منتسب به حیوانات به هیچ یک از موارد مذکور مطابقت ندارد و به نظر می‌توان با این وصف و با توجه به هتک حرمت جامعه پزشکی کیفر مقرر تعیینی تخلف از این ماده مقرر در ماده ۲۸ قانون نظام پزشکی را حسب مورد از محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی به صورت موقت و دائم را بر پزشکان مرتکب این‌گونه اعمال، تحمیل نمود.

۵-۳. برائت پزشک

آنچه به عنوان یکی از شرایط مسئولیت کیفری پزشک جراح می‌باید سخن گفت، برائت است. در تعریف حقوقی آن آمده است: «برائت خالی بودن ذمه شخص معین از تعهد را گویند، خواه اساساً ذمه شخص در مقابل شخص معین دیگر از اول مشغول نشود یا مشغول نشده و فارغ الذمه شود» (۹)؛ لذا می‌توان بیان داشت ابراء پزشک آن است که بیمار یا اولیاء قانونی او قبل از درمان، ذمه پزشک را نسبت به پیامدهای احتمالی عمل جراحی و طبی مبری سازند.

هر چند این مسئله از گذشته محل اختلاف فی‌مابین اکثر فقها و حقوق‌دانان بوده است. چرا که بعضی از حقوق‌دانان بر این عقیده‌اند که تنها اخذ برائت حتی در فرض تقصیر و عدم رعایت موازین فنی، پزشک را از مسئولیت مبری می‌نماید (۱۴)؛ اما با مذاقه در نظر اکثر علمای حقوق برآیند آن این است که صرف اخذ برائت نمی‌تواند پزشک را مبری از مسئولیت نماید بلکه علاوه بر آن می‌بایست عمل وی از خطای کیفری عاری باشد. در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مقنن مبادرت به تعیین تکلیف در خصوص اثر حقوقی برائت در ماده ۴۹۵ نموده است. پیش از این و در قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ ماده ۳۲۲ و اثر حقوقی آن محل نزاع بود.

مقنن سال ۱۳۹۲ با تاسی از نظر مشهور فقها در ماده ۴۹۵ ق.م.ا مقرر داشت: «هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می‌دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است مگر آنکه عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا این که قبل از معالجه برائت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود و چنانچه اخذ برائت از مریض به دلیل نابالغ یا مجنون

بودن او، معتبر نباشد و یا تحصیل براثت از او به دلیل بیهوشی و مانند آن ممکن نگردد، براثت از ولی مریض تحصیل می‌شود. در تبصره یک ماده مذکور مقرر گردیده است: «در صورت عدم قصور یا تقصیر پزشک در علم و عمل برای وی ضمان وجود ندارد هرچند براثت اخذ نکرده باشد با امعان نظر در ماده فوق و لحاظ ماده ۱۴۵ از قانون مذکور و تبصره آن که بیان می‌دارد: «تحقق جرایم غیر عمدی، منوط به احراز تقصیر مرتکب است. در جنایات غیر عمدی اعم از شبه عمدی و خطای محض مقررات کتاب قصاص و دیات اعمال می‌شود. تبصره- تقصیر اعم از بی احتیاطی و بی‌مبالاتی است. مسامحه، غفلت، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات دولتی و مانند آنها، حسب مورد، از مصادیق بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی محسوب می‌شود».

اذن و اجازه بیمار به تنهایی و حتی بدون اخذ براثت -مشروط بر عدم تقصیر پزشک و اعمال تمام دانش‌های پزشکی- موجب عدم حصول مسئولیت کیفری و مدنی پزشک است و نیازی به اخذ براثت از مریض نیست (۱۵).

اما سوالی که در اینجا مطرح می‌شود اینکه آیا اخذ براثت موجب معافیت و زوال مسئولیت کیفری می‌گردد؟ برخی از حقوق دانان بر این عقیده‌اند که در مقررات جاری اخذ براثت چندان اهمیت ندارد و چنانچه جراح یا پزشک بیش از درمان از بیمار براثت‌نامه اخذ کرده باشد و عمل جراحی یا طبی بر اثر قصور و یا تقصیر پزشک به مرگ بیمار و یا نقص اعضای او منجر شود، باید ثابت شود که تلف جان یا نقص عضو مستند به اعمال جراحی یا طبی بوده است وگرنه جراح یا پزشک ضامن نیست (۱۱).

اما سوالی که در اینجا به ذهن متبادر می‌گردد این است که تأثیر اخذ براثت از سوی جراح و پزشک در خصوص اعمال جراحی پلاستیک چیست؟

تنها تأثیر آن جابجایی بار اثبات دعوی است. با اخذ براثت در صورت ارتکاب تقصیر و یا قصور پزشکی بیمار می‌بایست تقصیر و قصور را اثبات نماید که این امر با توجه به پیچیدگی‌های علم پزشکی و پایین بودن سطح اطلاعات بیماران در این خصوص بسیار دشوار است.

۴-۵. جراحی‌های نامتعارف و انجام اعمال خلاف شئون

پزشکی

در ماده ۶ آیین‌نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات پزشکی بیان گردیده است «انجام امور خلاف شئون پزشکی که مصادیق آن توسط سازمان نظام پزشکی اعلام خواهد گردید، توسط

ه- محرومیت دائم از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته، در تمام کشور (بند ز ماده ۲۸).

۵-۵. انجام اعمال جراحی‌های زیبایی نامتعارف، توسط

افراد فاقد صلاحیت قانونی

رییس انجمن جراحان پلاستیک و زیبایی ایران ضمن اعلام انجام تبلیغات وسیع در فضای مجازی برای جراحی‌های گوش‌لاغی و چشم‌گره‌ای عنوان نمودند که این اعمال توسط افراد غیرمتخصص در آرایشگاه‌ها و مطب‌ها صورت می‌گیرد، چنانچه قائل به این امر باشیم که بخشی از این جراحی‌ها در این مکان‌ها و توسط افراد غیرمتخصص صورت می‌گیرد باید دید مسئولیت و تعیین مجازات آنها به چه صورت است؟

به نظر می‌رسد با توجه به اینکه نفس عمل‌های جراحی نوظهور زیبایی غیرقانونی است ممکن است پزشکان جهت فرار از مسئولیت و نظارت، این قبیل اعمال را در مطب خود انجام دهند با این وجود باز هم تفاوتی نمی‌کند می‌توان علاوه بر موارد مذکور با توجه به محل این‌گونه اعمال آن را غیرقانونی و بر خلاف موازین علمی دانست که می‌تواند از موجبات تعدد اعمال ارتكابی مقرر در ماده ۳ آیین‌نامه انتظامی بوده که در تعیین کیفر موجب تشدید شود.

حال چنانچه این اعمال توسط افراد غیرمتخصص صورت پذیرد مسئولیت و اعمال مجازات به چه شکلی می‌بایست صورت پذیرد؟

در این خصوص مقنن در سال ۱۳۷۴ به موجب ماده ۳ اصلاحی قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب سال ۱۳۳۴ مقرر داشت: «هرکسی بدون داشتن پروانه رسمی به امور پزشکی، داروسازی، دندان‌پزشکی، آزمایشگاهی، فیزیوتراپی و مامایی اشتغال ورزد یا بدون اخذ پروانه از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام به تأسیس یکی از مؤسسات پزشکی مصرح در ماده ۱ کند یا پروانه خود را به دیگری واگذار و یا پروانه دیگری را مورد استفاده قرار دهد؛ بلافاصله محل کار آنها توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعطیل و به حبس تعزیری از ۶ ماه تا ۴ سال و پرداخت جریمه نقدی از

شاغلان حرفه‌های پزشکی و وابسته ممنوع است و باید از ارتکاب کارهایی که موجب هتک حرمت جامعه پزشکی می‌شود خودداری کنند».

منظور از اعمال خلاف شئون پزشکی، مجموعه اعمالی است که به نحوی از انحاء به شئون شغلی شاغلان حرفه‌های پزشکی و وابسته لطمه وارد نموده و منجر به هتک حرمت جامعه پزشکی می‌گردد (۱۷). هرچند که در ماده مذکور تشخیص مصادیق اعمال و رفتار خلاف شئون پزشکی به عهده سازمان نظام پزشکی (هیئت‌های بدوی و عالی انتظامی) قرار گرفته؛ اما تا کنون در این خصوص اقدام به اعلام مصادیق آن ننموده است و هیئت‌های مذکور بنا به عرف جامعه پزشکی مبادرت به تشخیص آن می‌نمایند.

این امر قابل انتقاد به نظر می‌رسد و لازم بود عناوین تخلفات به صراحت توسط قانون‌گذار روشن می‌گردید تا تفسیر آن موسع و تعبیربردار نباشد، زیرا عرف، حتی عرف پزشکی از جامعه‌ای به جامعه‌ای و از مکانی به مکانی دیگر و حتی از زمانی به زمان دیگر متفاوت است (۱۸).

حال با توجه به ماده مذکور نیز به نظر انجام اعمال جراحی‌های نامتعارف، انجام اعمال خلاف شئون پزشکی محسوب می‌گردد و هیئت‌های انتظامی وفق تبصره یک ماده ۲۸ سازمان نظام پزشکی «... و متخلفین با توجه به شدت و ضعف عمل ارتكابی و تعدد و تکرار آن حسب مورد به مجازات‌های زیر محکوم می‌گردند...» و به موجب بند ث ماده ۲۹ آیین‌نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات پزشکی مجازات تخلف مذکور بدین شرح می‌باشد:

الف- توبیخ کتبی با درج در پرونده نظام پزشکی، نشریه نظام پزشکی محل یا الصاق رأی در تابلو اعلانات نظام پزشکی محل (بند ج ماده ۲۸).

ب- محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یک سال در محل ارتکاب تخلف (بند د ماده ۲۸).

ج- محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته، از سه ماه تا یک سال در تمام کشور (بند ه ماده ۲۸).

د- محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی از بیش از یک تا پنج سال در تمام کشور (بند و ماده ۲۸).

مقصود اقدام سرکوب‌گرانه محض و اتخاذ سیاست حداکثری کیفر در این خصوص نیست بلکه آنچه ملحوظ نظر است این است که مقنن می‌بایست در قبال این‌گونه جرایم با توجه به اهمیت بالای آن سیاست جنایی روشنی در پیش بگیرد. بدین معنی که مجموعه اقدامات و تدابیری که از پیشگیری تا مجازات و پاسخگویی به صورت کامل در قبال یک پدیده مجرمانه صورت گیرد. عدم اتخاذ رویکرد مناسب نه تنها از بعد ماهوی بلکه از لحاظ شکلی نیز در عملکرد مقنن دیده می‌شود چرا که رسیدگی به موضوع جرایم ماده ۳ قانون مذکور را بر اساس تبصره ۶ ماده مزبور در صلاحیت دادسراها و دادگاه‌های انقلاب قرار داده است، در صورتی که جرایم موضوع این ماده سختی با جرایم در صلاحیت دادسرا و دادگاه مزبور ندارد.

بنابراین با توجه به گذشت دو دهه از این رویکرد مقنن، مقتضی است با همکاری دستگاه‌های متولی امر همچون وزارت بهداشت لایحه‌ای در این زمینه تهیه و ارائه نمایند. این وظیفه قوه قضائیه و تولیت نظام سلامت است که با همکاری و مشارکت سازمان نظام پزشکی لایحه جامعی در این حوزه تهیه و به مجلس شورای اسلامی ارائه نمایند. کما اینکه نمایندگان مجلس نیز می‌توانند راساً طرحی تهیه و تصویب نمایند تا وضعیت نابسامان موجود پایان یابد.

۶. نتیجه‌گیری

قانون‌گذار در باب مسئولیت کیفری پزشک در شاخه‌های جدید پزشکی همچون جراحی‌های پلاستیک و ترمیمی و جراحی‌های نوظهور نشأت گرفته از آن ورود پیدا ننموده است و در آخرین قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ تنها در یک بند و سه ماده از این قانون (بند ج ماده ۱۵۸ و مواد ۴۹۵، ۴۹۶ و ۴۹۷) به صورت کلی به مسئولیت پزشک پرداخته است که با امعان نظر در آن پیدا است که به هیچ یک از نیازهای روز جامعه در زمینه تبیین و تنسيق مسئولیت کیفری ناشی از جراحی‌های زیبایی که با پیشرفت دانش پزشکی از یک سو و ضرورت‌های اجتماعی و ارتقاء سطح معاش از سوی دیگر رشد فزاینده‌ای داشته است، توجه نگردیده است به

۵ میلیون تا ۵۰ میلیون ریال محکوم خواهد شد و در صورت تکرار به حبس از ۲ تا ۱۰ سال و پرداخت جریمه از ۵ میلیون تا ۱۰۰ میلیون ریال یا دو برابر قیمت داروهای مشکوفه (هر کدام که بیشتر باشد) محکوم خواهد شد».

بر اساس این ماده می‌توان گروه پیش از این به تعیین کیفر و اعمال مجازات نسبت به افراد غیرمتخصص که مبادرت به اعمال جراحی زیبایی نامتعارف می‌نمایند بپردازیم؛ اما متأسفانه در یک اقدام حیرت‌انگیز در سال ۱۳۷۹ ماده ۳ مذکور مجدداً اصلاح گردید و مجازات حبس از آن حذف شده و جای این سوال باقی است که قانون‌گذار حکیم به چه شکل مجازات افرادی را که با مافیای بزرگ مبادرت به اقداماتی می‌نمایند که اکثر اوقات جان افراد جامعه را به مخاطره می‌اندازد صرفاً به اندک جزایی نقدی بسنده نموده است!؟

این در حالی است که ۶۵ سال پیش مقنن در سال ۱۳۳۴ با وضع ماده ۳ قانون مربوط به مقررات پزشکی و دارویی برای ارتکاب جرایم مداخله غیرمجاز در امور پزشکی علاوه بر جزای نقدی شش ماه تا دو سال حبس تعیین نموده بود که علاوه بر استمرار این امر تا سال ۱۳۷۴ مقنن با توجه به مقتضات روز جامعه و افزایش این قبیل جرایم مبادرت به تشدید مجازات از ۶ ماه تا سه سال حبس نمود که متأسفانه همان طور که بیان گردید در سال ۱۳۷۹ مجازات حبس برای اشخاص فاقد صلاحیت که مداخله غیرمجاز در امور پزشکی می‌نمایند بدون هیچ منطق و پشتوانه صحیحی حذف گردید و تنها مجازات جزای نقدی باقی ماند.

نکته قابل توجه اینکه مقنن در موارد خفیف‌تر سیاست جنایی سرکوب‌گرانه در پیش گرفته است اما در این مورد که جرایم علیه سلامت عمومی را در برمی‌گیرد سیاست جنایی رحیمانه را اتخاذ نموده است و این سیاست یک سویه، ناعادلانه و نامناسب است علی‌رغم تأکید قانون اساسی و قوانین جاری و اهمیت جایگاه حق سلامت و کیفیت زندگی در ماده نخست از فصل اول منشور حقوق شهروندی مشخص نیست چطور مقنن با بی‌تفاوتی نسبت به پدیده مجرمانه جرایم علیه سلامت همه جامعه برخورد می‌نماید.

صراحت این گونه از اعمال جراحی زیبایی را جرم‌انگاری نموده و با مرتکبان آن برخورد نماید.

۷. تقدیر و تشکر

نویسندگان از کلیه اشخاصی که از کتب و مقالات آن‌ها در راه گردآوری و تهیه پژوهش حاضر استفاده نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

۸. سهم نویسندگان

نویسندگان از پژوهش معیارهای استاندارد نویسندگی بر اساس پیشنهادات کمیته بین‌المللی ناشران مجلات پزشکی را دارا هستند.

۹. تضاد منافع

پژوهش حاضر تضاد منافع ندارد.

همین سبب نمی‌توان با توجه به قوانین موجود برای متقاضیان انجام این نوع از جراحی‌ها مسئولیت کیفری متصور گردید. اکثریت مراجع تقلید همان‌طور که از ایشان استفتاء گردیده است قائل به حرمت در انجام عمل‌های جراحی زیبایی نامتعارف می‌باشند چرا که دیگر نمی‌توان با استناد به اباحه زیباسازی و ضرورت روحی و روانی و وجود منفعت و ضرورت عقلانی انجام این قسم از جراحی‌ها را مجاز دانست و امری مشروع تلقی نمود. همچنین نمی‌توان با استناد به کارکردهای اجتماعی در کنار توجه به اصل اختیار و استقلال فردی از حیث قانونی انجام جراحی‌های نوظهور نامتعارف را امری مباح و جایز تلقی نمود.

به نظر در جراحی زیبایی نامتعارف علی‌رغم اخذ براءت از سوی پزشک به لحاظ ویژگی‌های خاص آن دیگر نمی‌توان به آن استناد نمود و از مسئولیت تبری جست چرا که پیش از این قانون‌گذار در بند ج ماده ۱۵۸ از ق.م.ا. شرايطی همچون مشروعیت، رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی جهت انجام هر نوع عمل جراحی را لحاظ نموده که عدم رعایت آنها در انجام عمل جراحی زیبایی پزشک جراح را مشمول مجازات می‌نماید فارغ از اینکه در این زمینه مرتکب تقصیر گردیده و براءت اخذ نموده باشد یا خیر؟ و حتی در این جا اثر براءت کارکرد خود که منقلب شدن بار اثبات دعوی است را از دست می‌دهد.

مسئولیت کیفری پزشک در ق.م.ا. مبتنی بر تقصیر است در این گونه اعمال جراحی می‌توان با استناد به تبصره ماده ۱۴۵ از ق.م.ا. تقصیر پزشک جراح را مفروض دانست چرا که به جراحی فاقد مشروعیت با عدم رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی مبادرت نموده است.

با توجه به مطالبی که بیان گردید هرچند می‌توان از لابه‌لای مواد قانونی و با تفسیرهای مختلف به مجازات پزشکان که مبادرت به انجام چنین اعمالی می‌نمایند، نمود ولیکن موضوع با این سطح از اهمیت که نخست با جسم و جان افراد در ارتباط است و دوم فرهنگ جامعه را رو به انحطاط می‌برد می‌بایست به قید فوریت از سوی مقنن مورد بررسی قرار گرفته و خلاء تقنینی موجود مرتفع گردد و قانون‌گذار به

References:

1. Abbasi M. Medical Responsibility. 2nd ed. Tehran: Sina Institute; 2010. (Persian).
2. Norouzi H. What crime have cats' eyes committed?. Available at: <http://www.isna.ir/amp/97082210887>. 2018. (Persian).
3. Najafi Tavana A. Due to misunderstanding of the legal article. Available at: <http://www.isna.ir/amp/97082270887>. 2018. (Persian).
4. Keshavarz B. Cat's eye and donkey ear operations are not punished. Available at: <http://www.pana.ir/news/869820>. 2018. (Persian).
5. Shokri R. Islamic Penal Code in the current legal system. 2nd ed. Teharn: Golban press; 2017. (Persian).
6. Bijani A. Medical Associations deal with unconventional cosmetic surgery. Available at: <http://www.irna.ir/amp/83099937>. 2018. (Persian).
7. Noorbaha R. General Criminal Law. 10th ed. Tehran: Ganj-e-Danesh Library; 2004. (Persian).
8. Amid H. Amid Persian Culture. Tehran: Amirkabir Publishing Institute; 1983. (Persian).
9. Jafari Langroudi M. Legal Terminology. 11th ed. Tehran: Ganj-e-Danesh; 2011. (Persian).
10. Najafi MH. Jawahar al-Kalam. 6th ed. Tehran: Islamic Library; 2005. (Persian-Arabic).
11. Ardebili MA. General Criminal Law. 44th ed. Tehran: Mizan press; 2016. (Persian).
12. Goodarzi F. Forensic Medicine. 1st ed. Tehran: Einstein; 1998. (Persian).
13. Abbasi M, Talebi Rostami M. Cosmetic Surgery and the Conditions of Exemption from Criminal Liability. *Iran J Med Law*. 2015;9(34):152. (Persian).
14. Afrasiabi M. General Criminal Law. 2nd ed. Tehran: Ferdowsi; 2002. (Persian).
15. Mousavi Bojnordi SM. Civil and Criminal Liability of Physician. *Legal Journal of Justice*. 1993;9(57):39-44. (Persian).
16. Safaei SH. Principles of Physician Liability with a Look at the New Bill of the Islamic Penal Code. *Quarterly Journal of Judicial Law Perspectives*. 2012;17(58):141-56. (Persian).
17. Elahi Manesh MR. Criminal Law and Medical Violations. Tehran: Majd press; 2010. (Persian).
18. Mir Hosseini SH, Abbasi M. Law and Administrative Violations. 2nd ed. Tehran: Legal; 2003. (Persian).

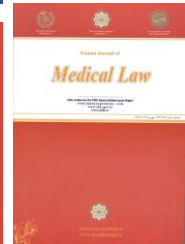
The Iranian Association
of Medical Law

MLJ

Medical Law Journal

2021; 15(56): e47.

Journal Homepage: <http://ijmedicallaw.ir>

ORIGINAL ARTICLE

Criminal Liability of Emerging Cosmetic Procedures

Hassan Fakour¹, Abbas Sheikholeslami^{2*}, Mahmoud Abbasi³

1. Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

2. Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

3. Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

Department of Medical Law, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Received: 25 April 2021

Accepted: 7 September 2021

Published online: 2 October 2021

Keywords:

Criminal Liability

Legitimacy

Unconventional Surgery

ABSTRACT

Background and Aim: Iran's legislative policy has not made proper decisions yet regarding the legitimacy of conventional cosmetic surgery, as well as law enforcement and explanation in this area that has been utilized so far to correct defects on the face or body. Increased rates of unusual cosmetic procedures, such as eye color surgery, eye reshaping surgery, otoplasty, lip lift surgery, and rhinoplasty have highlighted the lack of legislative and executive policies in this field. The present study aimed to investigate the criminal liability of surgeons and applicants for emerging cosmetic surgeries.

Materials and Methods: This Research has Been Prepared by Descriptive Analytical Method and its Data has Been Collected by Documentary Librart Tools.

Results: Accepting the risks, fatal complications, and irrational consequences of these types of surgeries have obviated the necessity of performing these procedures in general so that it is no longer possible to legitimize such acts using jurisprudential, legal, or ethical tools.

Ethical considerations: In Order to Organize this Research, While Observing the Authenticity of the Texts, Honesty and Fidelity Have Been Observed.

Conclusion: Regarding the lack of codified laws in this area, criminal liability and punishments can be inflicted on surgeons who perform these acts using the current criminal and disciplinary laws with different interpretations. Considering the necessity of this issue, which is associated with the body and soul of individuals and degrades the culture of society, it must be urgently regarded by the legislators. Following that, the existing legislative gap should be investigated, and the legislators should explicitly criminalize these types of cosmetic procedures, and deal with the perpetrators with a logical variety of punishments and penalties.

* Corresponding Author:

Abbas Sheikholeslami

Address: Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

Postal Code: 91871-47578

Telephone: 51-32216045

Email: dr.sheikholeslami@gmail.com

© Copyright (2018) Iranian Association of Medical law, Tehran, Iran.

Cite this article as:

Fakour H, Sheikholeslami A, Abbasi M. Criminal Liability of Emerging Cosmetic Procedures. *Medical Law Journal* 2021; 15(56): e47.